

иностранным языку таким образом, чтобы стимулировать развитие у учеников практико ориентированных коммуникативных умений и навыков, которые являются неотъемлемым качеством человека, живущего в мультикультурном и конкурентном мире.

Ключевые слова: раннее обучение иностранным языкам; младшая школа; учебник; тенденции развития; компетентностный подход; конструирования содержания обучения.

Pasichnyk O.

FOREIGN LANGUAGE LEARNING AT PRIMARY SCHOOL: UKRAINIAN AND FOREIGN EXPERIENCE

The article outlines main trends of teaching foreign languages (FL) at primary school in the period of the second half of the 20th century – beginning of 21st century. Numerous researches made it possible to consider learning FL in an early age a perspective and efficient strategy to implement in primary school. The author concludes that most methodologists and educators in the former USSR were unable to freely exchange ideas with their counterparts in Western countries. This situation caused development of different approaches to teaching FL at primary school which were challenged in the 1990s when Post-Soviet educators and methodologists got access to a wide range of foreign textbooks and learned about communicative approach to teaching FL. It took some time for these ideas to be critically considered and adapted to academic conditions and methodology of Post-Soviet countries. At the beginning of the 21st century communicative approach to FL learning was accepted as a general strategy. Its principles were reflected in the new curriculum and Concepts of foreign language learning; new series of school textbooks were developed.

Nowadays it is deemed that process of FL learning must be supported by ideas of competence based approach. Its implementation is to encourage development of practically-orientated communicative skills which are an indispensable characteristic of a person living in multicultural and competitive world.

Keywords: primary school; development trends; competence-based approach; content of foreign language learning; early foreign language learning.

УДК 373.3+372.881.161.2

ПІДРУЧНИК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 3-4 КЛАСІВ ШКІЛ З МОВАМИ НАВЧАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

О. М. Петрук,

кандидат педагогічних наук,

старший науковий співробітник відділу навчання

мов національних меншин та зарубіжної літератури,

Інститут педагогіки НАПН України,

e-mail: k.ordinat@ukr.net

У статті висвітлено проблему використання підручника для формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови як державної. Аналізуються матеріали підручників української мови для 3-4 класів з точки зору їх націленості на мовленнєвий розвиток, формування комунікативної компетентності учнів шкіл з мовами навчання національних меншин.

Ключові слова: компетентнісний підхід, комунікативний підхід, комунікативна компетентність, види мовленнєвої діяльності, підручник української мови.

Постановка проблеми. Процеси реформування загальноосвітньої школи, зміна її пріоритетів призвели й до перегляду методик навчання окремих шкільних предметів. Так, у галузі навчання української мови у загальноосвітніх навчальних закладах з мовами викладання національних меншин відбувається оновлення змісту навчання, орієнтація його на набуття ключових компетентностей, запровадження нових критеріїв оцінювання якості знань, пов'язане з активним упровадженням компетентнісного підходу до навчання. Зміна парадигми мовної освіти зумовлює оновлення й засобів навчання, зокрема підручників. Вони мають бути своєрідними «ретрансляторами прийнятої моделі навчання» [8, С. 387], а отже, створюватися на засадах компетентнісного і комунікативного підходів, які декларуються як пріоритетні у мовній освіті.

Нині підручник «перестає бути пасивним носієм інформації, він покликаний формувати мотивацію до набуття ключових і предметних компетентностей, а також повно і всебічно розкривати зміст навчального матеріалу» [7, С. 457], сприяти виробленню практичних умінь і навичок володіння українською мовою.

У дослідженні проблеми ролі підручника у формуванні комунікативної компетентності молодших школярів важливо спиратися на наукові доробки, що стосуються компетентнісного підходу до мовної освіти та реалізації його у підручниках.

Аналіз останніх досліджень свідчить, що підручник як засіб формування ключових і предметних компетентностей був предметом розгляду як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Різні аспекти проблеми висвітлено у публікаціях Н.М. Бібік, Н.І. Гез [1], І.П. Гудзик [2, 3], І.Я. Лернера, І.О. Ляшенко [4], Н.Ю. Матяш [5], В.В. Мелешко [6], К.Г. Назаренко [7], В.Г. Редька [8], С.Е. Трубачевої [9], Г.Т. Шелехової [17] та ін.

Актуальними є твердження про те, що підручник може представляти собою стратегічну (загальну) й методичну моделі (І.Я. Лернер), певний сценарій навчального процесу, пропонувати не лише зміст, але й методи, прийоми навчання (М.М. Скаткін). Така позиція щодо визначення ролі підручника особливо важлива нині, коли відбуваються суттєві зміни у початковому курсі української мови як другої, неспорідненої, а методика навчання її перебуває на етапі становлення. Тому саме підручники української мови покликані репрезентувати варіанти реалізації нових підходів до мовної освіти у школах з навчанням мовами національних меншин.

Г.Т. Шелехова вважає, що на сучасному етапі підручник «перестає бути навчальною книгою для закріплення матеріалу, який був повідомлений вчителем на уроці. Зростає його освітня, виховна і розвиваюча роль, яку раніше на себе брав учитель» [17]. Такий підхід до визначення ролі підручника свідчить про посилення функції управління пізнавальною діяльністю учнів.

Крізь призму компетентнісного підходу розглядає функції сучасного шкільного підручника С.Е. Трубачева. Поділяємо думку вченої про те, що «компетентнісна освіта зорієнтована на практичні результати, досвід особистої діяльності, вироблення ставлень, що зумовлює принципові зміни в організації

навчання, яке стає більш спрямованим на розвиток конкретних цінностей і життєво необхідних знань і вмінь учнів» [9].

В умовах компетентнісного підходу передбачено дати відповідь на запитання: чого навчиться учень, використовуючи змістове наповнення підручника. Шкільний підручник має відповідати вимогам часу, сприяти інтелектуальному розвитку школярів, практичному використанню здобутих знань, формуванню ключових і предметних компетентностей учнів.

Мета статті – репрезентувати власні підходи до реалізації методичних можливостей підручників української мови для 3 – 4 класів як засобу формування комунікативної компетентності учнів шкіл з мовами викладання національних меншин.

Основна частина. Варто зазначити, що навчання мови займає особливе місце у формуванні життєво важливих компетентностей. Так, в освіті країн ЄС мовна складова розглядається як надзвичайно потужний інструмент розвитку молоді особистості. Серед ключових компетентностей, визначених як у вітчизняній системі освіти, так і включених до переліків багатьох країн зарубіжжя, представлена комунікативна, що свідчить про її метарівень.

Вважаємо, що комунікативна компетентність учнів шкіл з навчанням мовами національних меншин виявляється в умінні слухати й розуміти українську мову, використовувати мовні засоби для побудови і розуміння висловлень, встановлювати комунікативні контакти, використовуючи уміння з усіх видів мовленнєвої діяльності, спілкуватися українською мовою у повсякденному житті для задоволення особистих потреб в україномовному середовищі.

Для учнів загальноосвітніх навчальних закладів з мовами викладання національних меншин (угорською, румунською, молдовською, польською) опанування української мови починається з усного курсу у 1 класі, навчання грамоти у 2 класі та інтегрованого курсу у 3 – 4 класах, який передбачає розвиток й удосконалення умінь з усіх видів мовленнєвої діяльності на основі засвоєних знань з мови, правопису й пунктуації. Таким чином, молодші школярі оволодівають лише початковими мовними навичками та навичками читання і письма. Тому на цьому етапі не йдеться про сформованість комунікативної компетентності як інтегральної якості особистості, підсумкового (кінцевого) досягнення, яке в принципі неможливе у початковій ланці освіти, а лише про перші кроки, які робляться для її формування, про освіченість учнів, яка відповідає елементарному рівневі комунікативної компетентності.

Одним із дієвих засобів формування комунікативної компетентності учнів шкіл з мовами навчання національних меншин є підручник української мови.

Авторським колективом науковців лабораторії навчання української словесності у школах національних меншин України (нині це структурний підрозділ відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури) Інституту педагогіки НАПН України (О.Н. Хорошковська, О.М. Петрук, К.З. Повхан, Н.І. Яновицька) створено нові підручники української мови для початкових класів шкіл з мовами викладання національних меншин (румунською, молдовською, угорською, польською) [10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 та ін.].

Як зазначалося вище, у 1 – 2 класах учні цих шкіл опановують усне мовлення та українську грамоту, тому розглянемо методичні можливості підручників української мови для 3 і 4 класів для формування комунікативної компетентності молодших школярів.

У нашому дослідженні комунікативність як провідна ідея побудови початкового курсу української мови для шкіл з мовами викладання національних меншин є тією «віссю», навколо якої об'єднано зміст навчального матеріалу, способи його презентації та технології навчання. Крізь призму комунікативності переосмислено сутність навчального матеріалу з погляду його доцільності, відповідності комунікативним потребам учнів та достатності для забезпечення їхніх комунікативних намірів; визначено найбільш оптимальні способи викладу мовного матеріалу, які дозволяють позбутися зайвої теоретизації, притаманної підручникам попереднього покоління, та водночас забезпечують розв'язання комплексу завдань, що стосуються формування умінь з усіх видів мовленнєвої діяльності.

До пріоритетних завдань підручників української мови, спрямованих на формування комунікативної компетентності учнів, ми віднесли такі:

- пропедевтика знань про найважливіші мовленнєві одиниці й категорії необхідні й достатні для формування мовленнєвих умінь;
- формування і розвиток умінь учнів сприймати інформацію в усній формі (аудіювання) і в письмовій (читання), користуватися їх різновидами;
- формування і розвиток умінь будувати діалогічні й монологічні висловлювання відповідно до комунікативної ситуації;
- формування умінь граматично правильно передавати інформацію в письмовій формі;
- соціокультурний розвиток учнів.

У процесі дослідження ми виходили з того, що сучасний підручник української мови – це розгорнута модель навчального процесу, яка передбачає активну роль самих учнів, залучає їх до процесу не лише засвоєння мовної інформації, а й активної комунікації. Оскільки навчити спілкуванню можна лише через спілкування, саме тому у підручники введено персонажів, які є співрозмовниками учнів. Вони розповідають, дають поради, допомагають, залучають (спонукають) до розмови, навчаються разом з ними. Таким чином, вже сама форма подачі змісту має комунікативний характер: створено ефект спілкування, активне залучення учнів до діалогу, співпраці.

Проведені нами спостереження свідчать, що саме комунікативний аспект у навчанні української мови постійно недопрацьовується. Учителям важко перебудуватися і відійти від засвоєння мовної теорії. Основну мету навчання української мови вони все ще вбачають у засвоєнні теоретичних знань та формуванні мовних навичок. Однак опанування мовних знань є лише першим етапом, основою для формування комунікативної компетентності учнів.

Лінгводидакти (Н.Б Голуб, Г.Т. Шелехова та ін.) розглядають комунікативну компетентність як особистісний результат навчальної діяльності,

практичний індивідуальний досвід успішного використання відповідних знань і вмінь у різних життєвих ситуаціях і, водночас, показник того, що учень усвідомлює корисність знань і вмінь та бачить перспективи застосування їх, спроможний реалізувати накопичений багаж з метою досягнення бажаного результату в умовах школи і поза нею.

Під час створення підручників ми виходили з того, що мовні знання є важливим складником комунікативної компетентності учнів: без знання слів і правил утворення граматичних форм неможлива комунікація. Компетентнісний і комунікативний підходи до навчання мови зумовлюють розгляд будь-якого мовного явища крізь призму комунікативної доцільності. Зважаючи на це, вивчення мовної одиниці має відбуватися не ізольовано, а в тексті, у ситуації спілкування. Тому авторами підручників української мови для шкіл мовами викладання національних меншин обрано такі способи представлення та роботи з мовним матеріалом, які змінюють фокус навчання у бік практичності, функціональності, а саме:

- створення мотивації засвоєння мовних одиниць шляхом розкриття їх функціонально-комунікативного призначення;
- опанування мовних одиниць різних рівнів через спостереження за їх функціонуванням у текстах;
- добір системи вправ і завдань, які спонукають активно застосовувати здобуті знання й забезпечують формування мовно-мовленнєвих умінь;
- забезпечення різних організаційних форм роботи (парної, групової, інсценізації, ділової гри тощо), що сприяють комунікативно виправданому використанню мовних одиниць відповідно до мовленнєвої ситуації.

Розкриття практичної значущості виучуваного матеріалу значною мірою забезпечують вміщені у підручники тексти лінгвістичного характеру. Вони дають змогу організувати спостереження за функціонуванням мовних одиниць у мовленні, спонукають до висновків про їх призначення та комунікативний потенціал.

Ми вважаємо, що текст є основною і найбільш оптимальною одиницею, опора на яку дозволяє поєднати опанування мовних знань з розвитком усіх видів мовленнєвої діяльності: призначається для формування аудіативних і читацьких умінь, розвитку умінь монологічного і діалогічного мовлення та правописних умінь. Уміщені в підручниках тексти дають можливість учителю проводити комплексну багатоцільову роботу з формування і розвитку мовленнєвих умінь учнів.

Компетентнісно-комунікативна спрямованість початкового курсу української мови як другої, неспорідненої, реалізується передусім через формування і розвиток мовленнєвих умінь, тобто умінь правильно і доцільно виражати певний зміст, добирати мовні форми відповідно до умов спілкування.

Авторами підручників розроблено систему вправ, спрямовану на поетапне формування мовно-мовленнєвих умінь і навичок учнів, яка відображає природу становлення їх. Дібрані вправи адекватні тим умінням і навичкам, що мають бути сформовані внаслідок виконання їх: вправи на усвідомлення і засвоєння мовних знань (мовні вправи), формування умінь та

навичок застосовувати знання в процесі окремих висловлювань (частково мовленнєві), а також такі, що мають творчий характер і націлені на формування комунікативних умінь, тобто передбачають використання одержаних умінь і навичок у процесі спілкування (мовленнєві або комунікативні).

Мовні вправи підручників передбачають не лише списування і маніпуляції з мовними одиницями, але й містять потенціал для інтелектуального розвитку школярів. Завдання до вправ націлюють учнів на міжмовне зіставлення й встановлення відмінностей, зіставлення вимови й написання та формулювання висновків, застосування мовних знань на практиці тощо.

Мовні й частково мовленнєві вправи є традиційними для підручників попереднього покоління. Натомість вправи комунікативного характеру були відсутні, або вміщені епізодично. Проте для вільного користування українською мовою у реальних життєвих ситуаціях неукраїномовним учням необхідний навчальний тренінг, вправлення у виконанні завдань комунікативного характеру. У нових підручниках української мови широко представлені вправи на комунікативне застосування мовлення, які націлені на формування активних і комунікативно компетентних користувачів української мови. Здебільшого ці завдання передбачають роботу в парах або малих групах, що дає можливість формувати вміння діалогічного мовлення, навички співробітництва та толерантного ставлення одне до одного. Введення у підручник таких завдань передбачає набуття учнями нового соціального досвіду, засвоєння комунікативної поведінки шляхом виконання ними різноманітних ролей українською мовою в ігрових навчальних ситуаціях.

Компетентнісно-комунікативне навчання української мови як провідна ідея простежується і в методичному апараті підручників:

- у назвах параграфів, які відображають практичне спрямування навчального процесу;
- у формулюванні завдань, що залучають учнів користуватися мовленням з реальною комунікативною метою, спонукають до міркувань, висловлення власної думки, а також взаємодії з іншими комунікантами (однокласниками, вчителем, друзями);
- у заміні традиційних правил повідомленнями інструктивного характеру.

Великі потенційні можливості для створення учнями діалогічних і монологічних висловлювань має й ілюстративний матеріал підручників, який супроводжується широким спектром завдань. Ілюстрації виступають ефективним засобом, відповідною дидактичною опорою для розумової й мовленнєвої діяльності.

Дозволимо висловити припущення, що змістове наповнення підручників для 3 – 4 класів шкіл з мовами навчання національних меншин є достатнім для ефективного навчання української мови: опанування лексичних одиниць і граматичних явищ, розуміння ролі їх у мовленні, формування умінь адекватно й доречно послуговуватися ними для вирішення комунікативних завдань. Крім того, підручники української мови – це основний орієнтир для вчителя щодо

того, як методично правильно організувати роботу з формування комунікативної компетентності учнів.

Висновки. Кометентнісно-комунікативні засади, на яких побудовано підручники української мови для початкової ланки шкіл з мовами навчання національних меншин, націленість їх на розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності учнів, забезпечують підґрунтя для формування компетентних користувачів української мови, які будуть активно послуговуватися державною мовою для вирішення нагальних потреб в україномовному суспільстві.

Використані джерела

1. Гез Н.И. Формирование коммуникативной компетенции как объект зарубежных методических исследований / Н.И. Гез // Иностранные языки в школе. – 1985. – № 2. – С. 17 – 24.
2. Гудзик І.П. Комунікативне спрямування нових підручників з мови (Про роботу за підручником з російської мови для 4 класу шкіл з українською мовою навчання) / І.П. Гудзик // Початкова школа. – 2004. – № 9. – С. 22 – 27.
3. Гудзик І.П. Особливості компетентнісні орієнтованих підручників для початкового навчання російської мови/ І.П. Гудзик // Проблеми сучасного підручника: Зб. наук. праць / Ін-т педагогіки АПН України : Пед. думка, 2006. – Вип. 6. – 328 с. – С. 283 – 293.
4. Ляшенко О. Вимоги до підручника та критерії його оцінювання / О. Ляшенко // Підручник XXI століття. – 2003. – № 1 – 4. – С. 60 – 66.
5. Матяш Н.Ю. Підручник як засіб формування в учнів системи предметних компетенцій / Н.Ю. Матяш // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць / [ред. кол., гол. ред. В.М. Мадзігон, наук. ред. О.М. Топузов]. – К. : Педагогічна думка, 2011. – Вип. 11. – С. 257 – 262.
6. Мелешко В.В. Використання навчальної книги як основного засобу формування ключових компетенцій учнів сільської мало чисельної школи / В.В. Мелешко // Проблеми сучасного підручника : Зб. наук. праць / Редкол. – К. : Педагогічна думка, 2008. – Вип. 8. – С. 28 – 35.
7. Назаренко К.Г. Підручник як засіб формування мовної компетенції учнів / К.Г. Назаренко // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць / [ред. кол., гол. ред. В.М. Мадзігон, наук. ред. О.М. Топузов]. – К. : Педагогічна думка, 2011. – Вип. 11. – С. 457 – 461.
8. Редько В.Г. Тенденції розвитку змісту і функцій сучасного шкільного підручника з іноземної мови / В.Г. Редько // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць / За науковою редакцією академіка В.М. Мадзігона. – К. : 2010. – № 1(10). – С. 384 – 395.
9. Трубачева С.Е. Трансформація функцій шкільного підручника в умовах компетентнісного підходу / С.Е. Трубачева // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць / [ред. кол., гол. ред. В.М. Мадзігон, наук. ред. О.М. Топузов]. – К. : Педагогічна думка, 2011. – Вип. 11. – С. 17 – 22.
10. Хорошковська О. Буквар. Українська мова для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням молдовською мовою : підручник для 2 класу / Ольга Хорошковська, Оксана Петрук. – Львів : Світ, 2012. – 160 с.;
11. Хорошковська О.Н., Петрук О.М. Українська мова і мовлення : підручник для 3 класу шкіл з румунською мовою навчання / Ольга Хорошковська, Оксана Петрук. – К. : Педагогічна думка, 2014. – 186 с.
12. Хорошковська О. Українська мова для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням румунською мовою. Усний курс : підручник для 1 класу / Ольга Хорошковська, Наталя Палій. – Львів : Світ, 2012. – 160 с.;

13. Хорошковська О. Українська мова для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням молдовською мовою. Усний курс: підручник для 1 класу / Ольга Хорошковська, Оксана Петрук. – Львів : Світ, 2012. – 160 с.;
14. Хорошковська О. Українська мова для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням молдовською мовою : підруч. для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Ольга Хорошковська, Оксана Петрук – Львів : Світ, 2015. – 184 с.
15. Хорошковська О. Українська мова для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням румунською мовою : підруч. для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О.Н. Хорошковська, О.М. Петрук – Львів : Світ, 2015. – 184 с.
16. Хорошковська О. Українська мова : підруч. для 3 кл. загальноосвіт. навч. закл. з навч. молдовською мовою / Ольга Хорошковська, Оксана Петрук. – Львів : Світ, 2013. – 184 с.
17. Шелехова Г.Т. Використання підручника як засобу формування комунікативно зорієнтованої особистості учня старшої школи / Г.Т. Шелехова // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць / [ред. кол., гол. ред. В.М. Мадзігон, наук. ред. О.М. Топузов]. – К. : Педагогічна думка, 2011. – Вип. 11. – С. 360 – 366.

References

1. Gez N.I. Formirovanie kommunikativnoj kompetencii kak ob#ekt zarubezhnyh metodicheskikh issledovanij / N.I. Gez // Inostrannyje jazyki v shkole. – 1985. – № 2. – S. 17 – 24.
2. Gudzyk I.P. Komunikatyvne spriamuvannia novykh pidruchnykiv z movy (Pro robotu za pidruchnykom z rosiiskoi movy dlia 4 klasu shkil z ukrainskoiu movoiu navchannia) / I.P. Gudzyk // Pochatkova shkola. – 2004. – № 9. – S. 22 – 27.
3. Gudzyk I.P. Osoblyvosti kompetentnisni oriietovanykh pidruchnykiv dlia pochatkovoho navchannia rosiiskoi movy/ I.P. Gudzyk // Problemy suchasnoho pidruchnyka: Zb. nauk. prats / In-t pedahohiky APN Ukrainy : Ped. dumka, 2006. – Vyp. 6. – 328 s. – S. 283 – 293.
4. Liashenko O. Vymohy do pidruchnyka ta kryterii yoho otsiniuvannia / O. Liashenko // Pidruchnyk KhKhI stolittia. – 2003. – № 1 – 4. – S. 60 – 66.
5. Matiash N.Yu. Pidruchnyk yak zasib formuvannia v uchniv systemy predmetnykh kompetentsii / N.Yu. Matiash // Problemy suchasnoho pidruchnyka : zb. nauk. prats / [red. kol., hol. red. V.M. Madzihon, nauk. red. O.M. Topuzov]. – K. : Pedahohichna dumka, 2011. – Vyp. 11. – S. 257 – 262.
6. Meleshko V.V. Vykorystannia navchalnoi knyhy yak osnovnoho zasobu formuvannia kliuchovykh kompetentsii uchniv silskoi malo chyselnoi shkoly / V.V. Meleshko // Problemy suchasnoho pidruchnyka : Zb. nauk. prats / Redkol. – K. : Pedahohichna dumka, 2008. – Vyp. 8. – S. 28 – 35.
7. Nazarenko K.H. Pidruchnyk yak zasib formuvannia movnoi kompetentsii uchniv / K.H. Nazarenko // Problemy suchasnoho pidruchnyka : zb. nauk. prats / [red. kol., hol. red. V.M. Madzihon, nauk. red. O.M. Topuzov]. – K. : Pedahohichna dumka, 2011. – Vyp. 11. – S. 457 – 461.
8. Redko V.H. Tendentsii rozvytku zmistu i funktsii suchasnoho shkilnoho pidruchnyka z inozemnoi movy / V.H. Redko // Problemy suchasnoho pidruchnyka : zb. nauk. prats / Za naukovoju redaktsiieiu akademika V.M. Madzihona. – K. : 2010. – № 1(10). – S. 384 – 395.
9. Trubacheva S.E. Transformatsiia funktsii shkilnoho pidruchnyka v umovakh kompetentnisnoho pidkhdou / S.E. Trubacheva // Problemy suchasnoho pidruchnyka : zb. nauk. prats / [red. kol., hol. red. V.M. Madzihon, nauk. red. O.M. Topuzov]. – K. : Pedahohichna dumka, 2011. – Vyp. 11. – S. 17 – 22.
10. Khoroshkovska O. Bukvar. Ukrainska mova dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv z navchanniam moldovskoiu movoiu : pidruchnyk dlia 2 klasu / Olha Khoroshkovska, Oksana Petruk. – Lviv : Svit, 2012. – 160 s.;
11. Khoroshkovska O.N., Petruk O.M. Ukrainska mova i movlennia : pidruchnyk dlia 3 klasu shkil z rumunskoiu movoiu navchannia / Olha Khoroshkovska, Oksana Petruk. – K. : Pedahohichna dumka, 2014. – 186 s.

12. Khoroshkovska O. Ukrainska mova dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv z navchanniam rumunskoiu movoiu. Usnyi kurs : pidruchnyk dlia 1 klasu / Olha Khoroshkovska, Natalia Palii. – Lviv : Svit, 2012. – 160 s.;
13. Khoroshkovska O. Ukrainska mova dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv z navchanniam moldovskoiu movoiu. Usnyi kurs: pidruchnyk dlia 1 klasu / Olha Khoroshkovska, Oksana Petruk. – Lviv : Svit, 2012. – 160 s.;
14. Khoroshkovska O. Ukrainska mova dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv z navchanniam moldovskoiu movoiu : pidruch. dlia 4 kl. zahalnoosvit. navch. zakl. / Olha Khoroshkovska, Oksana Petruk – Lviv : Svit, 2015. – 184 s.
15. Khoroshkovska O. Ukrainska mova dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv z navchanniam rumunskoiu movoiu : pidruch. dlia 4 kl. zahalnoosvit. navch. zakl. / O. N. Khoroshkovska, O.M. Petruk – Lviv : Svit, 2015. – 184 s.
16. Khoroshkovska O. Ukrainska mova : pidruch. dlia 3 kl. zahalnoosvit. navch. zakl. z navch. moldovskoiu movoiu / Olha Khoroshkovska, Oksana Petruk. – Lviv : Svit, 2013. – 184 s.;
17. Shelekhova H.T. Vykorystannia pidruchnyka yak zasobu formuvannia komunikatyvno zoriientovanoi osobystosti uchnia starshoi shkoly / H.T. Shelekhova // Problemy suchasnoho pidruchnyka : zb. nauk. prats / [red. kol., hol. red. V.M. Madzihon, nauk. red. O.M. Topuzov]. – K. : Pedahohichna dumka, 2011. – Vyp. 11. – S. 360 – 366.

Петрук О.Н.

УЧЕБНИК УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧЕНИКОВ 3-4 КЛАССОВ ШКОЛ С ЯЗЫКАМИ ОБУЧЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ МЕНЬШИНСТВ

В статье освещается вопрос об использовании учебника в формировании коммуникативной компетентности младших школьников в процессе обучения украинскому языку как государственному. Анализируются материалы учебников по украинскому языку для 3-4 классов с точки зрения их направленности на речевое развитие, формирование коммуникативной компетентности учеников школ с языками обучения национальных меньшинств.

Ключевые слова: компетентностный подход, коммуникативный подход, коммуникативная компетентность, виды речевой деятельности, учебник украинского языка.

Petruk O.N.

UKRAINIAN LANGUAGE TEXTBOOK AS A MEANS OF FORMATION OF THE COMMUNICATIVE COMPETENCE OF THE STUDENTS OF 3RD - 4TH GRADES OF THE SCHOOLS WITH NATIONAL MINORITIES LANGUAGES AS TEACHING ONES

The article deals with the use of a textbook as an effective means of the formation of the communicative competence of the primary school children in the process of learning Ukrainian language as a state one.

The concept of new Ukrainian language textbooks for the primary school with minority languages as teaching ones was prompted by the new goals and approaches to linguistic education. Textbooks must meet the time requirements, promote students' mental development, their practical use of acquired knowledge, formation of the core and subject competencies.

New Ukrainian language textbooks for the primary schools with minority languages as teaching ones are created on the basis of competence and communication approaches that are declared as priority ones in linguistic education.

The article analyzes the materials of the Ukrainian language textbook for the 3rd – 4th grades in terms of their focus on speech development, formation of the communicative competence of students in schools with national minorities' languages as teaching ones.

Keywords: competence approach, communicative approach, communicative competence, types of speech activity, Ukrainian language textbook.